

واکاوی رابطه کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان

مرضیه نیازآذری

گروه مدیریت آموزشی واحد قایمشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، قایمشهر، ایران. (نویسنده مسئول)
Niazmarzieh@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۲/۱۷

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۶/۱۴

چکیده

زمینه: یکی از وظایف دانشگاه‌ها، توانمند سازی دانشجویان در زمینه‌های مختلف از جمله شناخت و پژوهش درباره آینده است که این امر می‌تواند تحت تأثیر کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت آن‌ها باشد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری انجام شده است.

روش‌ها: روش تحقیق، همبستگی است و جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد ساری به تعداد ۱۰۵۲۷ نفر در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ بودند که با استفاده از جدول مورگان نمونه‌ای با حجم ۳۷۰ بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب گردید. جهت گردآوری داده‌ها از مقیاس‌های استاندارد کیفیت تجارب یادگیری نیومن (۱۹۹۰)، خلاقیت تورنس (۱۹۹۰) و توانایی آینده پژوهی پارسا و همکاران (۱۳۹۰) استفاده گردید. اعتبار پرسشنامه‌ها با اعتبار محتوا و پایایی آن با آلفای کرونباخ بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با آزمون‌های آماری کولموگروف اسمیرنف، رگرسیون و همبستگی پیرسون انجام شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد ۶۸ درصد از واریانس نمره توانایی آینده پژوهی توسط کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت تبیین شده است و کیفیت تجارب یادگیری با ضریب بتا $\beta=0/725$ بیشترین رابطه را با توانایی آینده پژوهی دانشجویان دارد. مقدار همبستگی ابعاد منابع کتابخانه‌ای و کامپیوتری ($r=0/601$)، محتوا و ارزشمندی دروس ($r=0/729$)، انعطاف-پذیری یادگیری ($r=0/502$)، کیفیت روابط رسمی و غیررسمی استاد دانشجو ($r=0/659$) با رشد توانایی آینده پژوهی با $Sig < 0/05$ تایید گردید. ابعاد سیالی ($r=0/168$)، انعطاف‌پذیری ($r=0/733$)، ابتکار ($r=0/38$)، بسط ($r=0/614$)، با رشد توانایی آینده پژوهی با $Sig < 0/05$ تایید گردید.

نتیجه‌گیری: تجارب یادگیری و ابعاد آن شامل منابع کتابخانه‌ای و کامپیوتری، محتوا و ارزشمندی دروس، انعطاف-پذیری یادگیری و کیفیت روابط رسمی و غیررسمی استاد دانشجو و همچنین خلاقیت و ابعاد آن شامل سیالی، انعطاف-پذیری، ابتکار و بسط با رشد توانایی آینده پژوهی رابطه مستقیم و معناداری دارد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت تجارب یادگیری، خلاقیت، آینده پژوهی، دانشجویان.

۱- مقدمه

آینده با عدم اطمینان روبروست و اغلب غیر قابل پیش بینی است، پیشرفت روزافزون فن آوری نیز به این عدم اطمینان دامن زده و موجب گردیده تا جوامع با تغییرات سریع مواجهه گردند، بنابراین این تغییرات و عدم اطمینان بایستی مدیریت گردد در نتیجه آینده پژوهی و شناخت آینده از ملزومات سازمان های هزاره ی سوم می باشد (راث، روبین و فرانک^۱، ۲۰۱۷). در این میان با توجه به ظهور مفاهیم جدید آموزش اجتماعی، ارزش های فرهنگی در حال تغییر، سرعت تغییرات ناشی از رشد فن آوری های ارتباطی، آموزش و پرورش و آموزش عالی نیز از این امر متثتنی نمی باشند و رسالت آنها تحت تأثیر قرار گرفته است. از طرفی اثربخشی نظام آموزشی همراه با رشد پژوهش های هر کشور، از جمله شاخص های سنجش توسعه یافتگی محسوب می شود. نظام های آموزشی هر کشوری از جمله نظام آموزش عالی، برای تحقق شایسته اهداف خود باید بتواند ضمن شناسایی این تحولات و برنامه ریزی برای مواجهه با آن ها، دانشجویان را نیز به دانش و مهارت هایی مجهز سازد که بتواند تحولات و مسایل آینده را شناسایی کند و برای آن آماده گردند؛ چرا که اولین و مهم ترین وظیفه نظام آموزشی، آماده سازی دانشجویان برای نیازها، چالش ها و تقاضاهای آینده است (راسول و همکاران^۲، ۲۰۱۰). بنابراین یکی از وظایف دانشگاه ها، توانمندی دانشجویان در عرصه های مختلف از جمله آینده نگری، شناخت آینده و آینده پژوهی است (پارسا و همکاران، ۱۳۹۰) زیرا آینده نگری نیازمند آینده شناسی است و آینده شناسی با اتکاء بر پیش فرض هایی در خصوص وجود گونه ای ارتباط و توالی رویداد ها، نیازمند آینده پژوهی است (نیازآذری، ۱۳۹۱) اگر چه اشتیاق بشر برای دانستن در باره آینده از عهد باستان وجود داشته است پیشگوییان و کاهن ها نمونه هایی از کسانی هستند که در گذشته تلاش داشتند به نحوی به این اشتیاق در نزد خاص و عام پاسخ دهند (یداللهی و همکاران، ۱۳۹۲)، اما واژه آینده پژوهی در تحقیقات آکادمیک برای اولین بار در سال ۱۹۶۶ به وسیله فلچتیم^۳ مطرح گردید و شناخت آینده در دهه های پایانی قرن بیستم در قالب علم آینده شناسی یا آینده

پژوهی بنیان گذاری شد. اصطلاح مذکور به معنای پیش بینی و تجسم آینده های محتمل و نه قطعی با استفاده از تجزیه و تحلیل منابع، شرایط و اقتضات زمان حال و برنامه ریزی جهت آمادگی مواجهه با آن ها است (سردار^۴، ۲۰۱۰)، افرادی که به پژوهش درباره آینده می پردازند و کسانی که می آموزند چگونه با استفاده از ارزش ها و اهداف، وضعیت حال را بررسی و با تحلیل اطلاعات حاصل شده، وضعیت های محتمل آینده را شناسایی نمایند، آینده نگر هستند (تولون^۵، ۲۰۱۱).

به طور کلی در وضعیت کنونی جهان که تغییرات در همه زمینه ها به سرعت انجام می شود، آینده پژوهی و سازماندهی فعالیت های علمی برای پیش بینی آینده ضرورتی انکارناپذیر است (پارسا و همکاران، ۱۳۹۰) در این راستا می توان ادعا نمود که اگر نظام آموزشی هر کشور مبتنی بر آینده پژوهی نباشد (و توانایی آینده پژوهی اعضای خود را ارتقا ندهد)، قادر نخواهد بود تا برون داد چندان مفیدی ارایه دهد؛ چرا که با عدم بهره گیری از اصل آینده پژوهی بسیاری از فرصت های خود را بدون ارایه دستاورد قابل عرضه ای از دست می دهد. بنابراین بایستی مهارت تفکر درباره آینده و شناخت آن را در دانشجویان ایجاد نمود؛ یعنی دانشجویان باید بتوانند توانایی تصور آینده مطلوب در رشته خود، مسایل و تغییرات محتمل و باور به توانایی خود در پاسخ به این آینده و تغییر در آن را داشته باشند (فرید و مک لاگین^۶، ۲۰۱۱). از جمله متغیرهای تأثیر گذار بر رشد توانایی آینده پژوهی دانشجویان، خلاقیت می باشد. سازمان آموزشی بایستی در محتوای درسی، آموزشی و فرایند یادگیری خود بر ارتقا کیفیت یادگیری و در نتیجه ارتقا خلاقیت تأکید نمایند. اصطلاح کیفیت تجارب یادگیری اولین بار توسط نیومن^۷ مطرح گردید. از نظر او، کیفیت تجارب یادگیری به ادراک دانشجویان از درون دادهای مستقیم و غیر مستقیمی که از دانشکده خود دریافت می کنند، گفته می شود. طبق دیدگاه وی کیفیت تجارب یادگیری تحت تأثیر محتوای آموزش، منابع، انعطاف پذیری برنامه های درسی، یادگیری و کیفیت روابط استاد دانشجو می باشد (نیومن، ۱۹۹۰) خلاقیت نیز از جمله متغیرهایی است که در فرایند یادگیری و تعلیم و تربیت

توانایی آینده پژوهی دانشجویان رابطه داشته باشد؛ بنابراین بهبود کیفیت تجارب یادگیری و رشد توانایی آینده پژوهی دانشجویان توسط دانشگاه‌ها باید مورد توجه قرار گیرد (مرزوقی و همکاران، ۱۳۹۲). از طرفی تحقیقات انجام شده در حوزه کیفیت تجارب یادگیری دانشجویان بیشتر به رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با کاهش استرس، ارتقای سطح دستاوردهای دانشجویان، افزایش عزت نفس، افزایش خوداثربخشی تحصیلی، رشد علمی و اجتماعی و موفقیت تحصیلی و کاهش فرسودگی تحصیلی دانشجویان می‌پردازند (ماسینی، ۲۰۱۱؛ نیومن، ۱۹۹۰؛ کنگ^۱، ۲۰۰۸؛ فیو همکاران^{۱۱}، ۲۰۰۳؛ کول و همکاران^{۱۲}، ۱۹۹۹) در تحقیقات پیرامون خلاقیت می‌توان به تحقیقات آجیریم و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۶) اشاره نمود که به بررسی تجربی خلاقیت در دانشجویان پرداختند و یافته‌ها حاکی از وجود همبستگی بین خلاقیت و انگیزش بوده است و اکثریت پاسخ‌دهنده‌گان تمایل به تقویت خلاقیت را داشته‌اند، همچنین رابطه معناداری بین هوش هیجانی و خلاقیت نیز بدست آمد. همچنین شو و چاک^{۱۴} (۲۰۱۴) در پژوهشی به مطالعه سطوح خلاقیت در دانشجویان پرداختند، و بیان نمودند که خلاقیت عامل مهمی در موفقیت می‌باشد و نشان داد سن، دانشگاه و موقعیت آن و نوع مدرسی که دانشجویان از آن فارغ‌التحصیل شدند با عملکرد خلاقیت آنها رابطه دارد.

در یک جمع بندی از پژوهش‌های انجام شده می‌توان گفت، قدرت خلاقیت در دانشجویان و کیفیت تجارب یادگیری دانشگاهی می‌تواند در رشد علمی و حرفه‌ای دانشجویان و رشد قابلیت آینده پژوهی تأثیر بسزایی داشته باشد. لازم به ذکر است که تجارب از طریق یادگیری فعال، منجر به فراگرفتن نحوه یادگیری در دانشجویان و علاقه‌مندی آن‌ها به یادگیری همیشگی و تقویت قوه خلاقیت می‌شود و تقویت قوه خلاقیت خود، از پیش نیازهای قابلیت آینده پژوهی می‌باشد. بنابراین توجه به این مهم از سوی مسؤولان دانشگاه اهمیت بسزایی دارد؛ چرا که داشتن توانایی آینده پژوهی می‌تواند به دانشجویان در شناخت آینده و الزام و ایجاب آن کمک نماید و زمینه ساز رشد علمی و حرفه‌ای آن‌ها گردد و

بسیار تاثیرگذار می‌باشد. از آن جا که از اهداف مهم آموزش عالی، پرورش استعدادهای خلاق است، توجه به این توانایی دانشجو و تاثیر آن بر فرایند یادگیری و متغیرهای میانجی آن ضروری به نظر می‌رسد. از دیدگاه برخی از محققان از جمله بارون (۲۰۰۳) خلاقیت سازه‌ای است که با مولفه‌های هیجانی و شناختی در هم آمیخته است. همچنین هارمون خلاقیت را فرایندی می‌داند که به وسیله آن چیزی مثل فکر، ایده یا یک شی جدید تولید شود (کینگ و اندرسون، ۱۳۸۶).

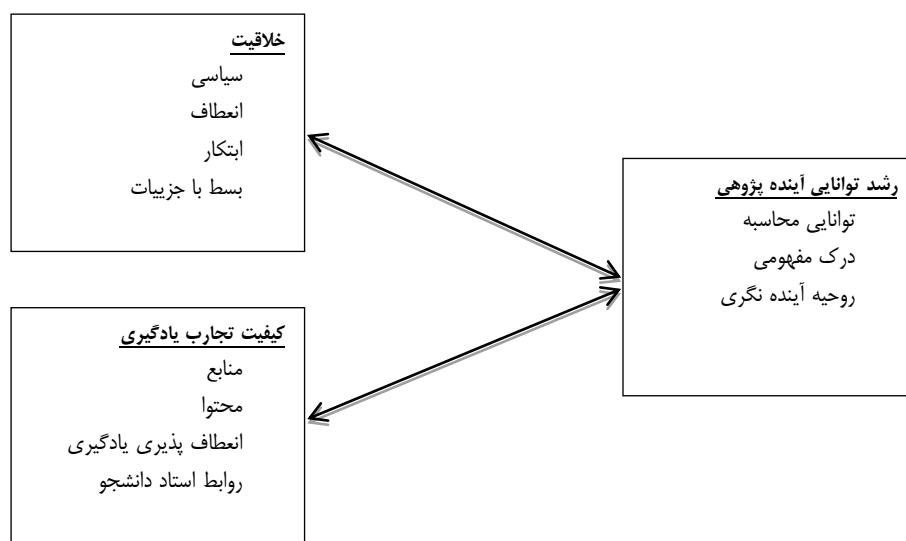
پژوهش‌های صورت گرفته پیرامون موضوع آینده پژوهی بسیار نادر است و در رابطه با موضوع پژوهش تحقیقات اندکی صورت گرفته است. سارا و کری^{۱۵} (۲۰۱۷) در پژوهش‌شان یادگیری آینده را به عنوان رویکردی نوظهور در پیش‌بینی‌های ضروری در آموزش مطرح نمودند (سارا و کری، ۲۰۱۷) در این میان ماسینی^{۱۶} (۲۰۱۱) نیز معتقد است که رشد توانایی آینده پژوهی دانشجویان می‌تواند از طریق آموزش در طی سال‌های تحصیل بهبود یابد؛ بنابراین می‌توان ادعا نمود که یکی از متغیرهای مهم که می‌تواند بر رشد توانایی آینده پژوهی دانشجویان تأثیرگذار باشد، کیفیت تجارب یادگیری آنان است (ماسینی، ۲۰۱۱). کلاتی سیفری، محمدی و قاسمی (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان تدوین مدل تاثیر توانمندی‌های آینده پژوهی در رابطه مهارت‌های فردی مدیریت زمان و ایجاد خلاقیت و نوآوری در سازمان در اصحاب رسانه شبکه رادیو ورزش ایران انجام دادند، این پژوهش بر روی یک نمونه ۵۱ نفری انجام شد و نتایج نشان داد که توانمندی‌های آینده پژوهی می‌تواند بر مدیران و کارکنان جهت انجام برنامه ریزی‌های بهتر به منظور بهبود مهارت‌های فردی مدیریت زمان و ایجاد خلاقیت و نوآوری در سازمان و یافتن فرصت‌های مناسب تاثیر گذار باشد (کلاتی سیفری، محمدی و قاسمی، ۱۳۹۵). کنار کوهی، هوشنگ (۱۳۹۴) در پژوهشی نشان داد که رابطه معنی‌دار بین ابعاد آینده‌شناسی با پیشرفت عملکرد سازمان، هریک از این ابعاد توانایی پیش‌بینی پیشرفت عملکرد سازمان را دارا می‌باشند. (کنار کوهی، ۱۳۹۴) مرزوقی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهش خود بیان نمودند که کیفیت تجارب یادگیری می‌تواند با رشد

یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه دارد؟ بر این اساس مدل مفهومی پژوهش مطابق با شکل شماره ۱ می باشد. در این راستا سوالات فرعی پژوهش عبارتند از:

(۱) آیا ابعاد کیفیت تجارب یادگیری با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه دارد؟

(۲) آیا ابعاد خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه دارد؟

حتی می توان ادعا نمود که این امر می تواند به توسعه جامعه نیز کمک کند. به واسطه کمبود پژوهش هایی که رابطه کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی بررسی کرده باشد و از طرفی اغلب این پژوهش ها به صورت جداگانه این متغیرها را بررسی کرده اند. لذا، پژوهش حاضر سعی کرده است، متغیرها را به صورت تلفیقی بررسی کند. در این راستا پژوهش حاضر به این سوال پاسخ می دهد که آیا کیفیت تجارب

شکل شماره ۱- مدل مفهومی پژوهش

هر سؤال از پنج تا یک (بسیار زیاد ۵ و بسیار کم ۱) و بیشترین نمره ۱۶۵ (بیشترین میزان توانایی آینده پژوهی)، میانگین نمره ۹۹ و کمترین نمره ۳۳ (کمترین میزان توانایی آینده پژوهی) بود. روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش پارسا و همکاران (۱۳۹۰) تایید شده است. همچنین پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفا کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر ۰/۸۹ و برای هر یک از زیر مقیاس های توانایی محاسبات، درک مفهومی و روحیه آینده نگری به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۶۴، ۰/۶۳ توسط نویسندگان گزارش شده است (پارسا و همکاران، ۱۳۹۰).

(ب) پرسشنامه خلاقیت: پرسشنامه خلاقیت تورنس (۱۹۷۹) حاوی ۶۰ سؤال است که به صورت استاندارد و در ۴ بعد سیاسی (گویه های ۱-۱۵)، انعطاف (گویه های ۱۶-۳۰)، ابتکار (گویه های ۳۱-۴۵) و بسط با جزئیات

۲- روش پژوهش

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی- تحلیلی از نوع همبستگی است و جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد ساری به تعداد ۱۰۵۲۷ نفر در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ بودند که با استفاده از جدول مورگان نمونه ای با حجم ۳۷۰ بر اساس روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب گردید. برای بررسی متغیرهای پژوهش از ابزارهایی زیر استفاده گردید:

الف: پرسشنامه سنجش توانایی آینده پژوهی:

به منظور بررسی توانایی آینده پژوهی دانشجویان از سه زیر مقیاس درک مفهومی (۸ گویه) ، توانایی محاسبات (۱۴ گویه) و روحیه آینده نگری (۱۱ گویه) از زیر مقیاس های پرسشنامه سنجش توانایی آینده پژوهی دانشجویان پارسا و همکاران (۱۳۹۰) استفاده شد. که نمره گذاری

۳- یافته‌های پژوهش

۳-۱- آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

مطابق جدول ۱؛ چون در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای اندازه گیری $\alpha = 0/05$ ، سطح معناداری برای همه متغیرها $Sig > 0/05$ محاسبه شده است، لذا داده‌ها از توزیع نرمال پیروی می‌کنند و جهت تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها، استفاده از آزمون‌های آماری پارامتریک مجاز است.

جدول ۱- نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای

بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	حجم نمونه	آماره z	سطح معناداری
کیفیت تجارب یادگیری	۳۶/۱۸۶	۹/۰۲۸	۳۷۰	۱/۳۵۸	۰/۰۶۹
خلاقیت	۱۱۳/۰۷۸	۱۶/۶۵۹		۱/۰۹۷	۰/۰۹۵
توانایی آینده پژوهی	۹۳/۷۶۴	۲۴/۴۹۶		۱/۳۵۱	۰/۰۷۸

۳-۲- بررسی سوال‌های پژوهش

سوال اصلی پژوهش: آیا کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه دارد؟

برای بررسی سوال مورد نظر، از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲- نتایج آزمون رگرسیون در سوال شماره یک

Sig	T	β	R^2	R	Sig	F	متغیرهای مستقل
۰/۸۷	۰/۱۶۳	-	۰/۶۸۳	۰/۸۲۷	۰/۰۰۰	۳۹۶/۲۷۱	عدد ثابت
۰/۰۰۰	۱۶/۵۷۸	۰/۷۲۵					کیفیت تجارب یادگیری
۰/۰۰۳	۲/۹۸۹	۰/۱۳۱					خلاقیت

حاکمی از اعتبار مدل رگرسیون مورد نظر است. مطابق یافته این جدول؛ چون در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای

(گویه های ۴۶-۶۰) طراحی گردیده است. و پایایی و روایی آن‌ها بارها مورد آزمایش قرار گرفته است. در این پرسشنامه هر سؤال مشتمل بر سه گزینه یا پاسخ می‌باشد. با استفاده از روش بازآزمایی ضریب پایایی بخش سیالی ۰/۸۵، ابتکار ۰/۸۲، انعطاف پذیری ۰/۸۴ و بسط ۰/۸۰ به دست آمده است. به علاوه، عابدی (۱۳۶۳) برای اعتبار یابی آزمون خلاقیت، از آزمون تفکر خلاق تورنس (۱۹۷۲) استفاده کرده و با ضریب اعتبار ۰/۴۶ دست یافته است.

ج) کیفیت تجارب یادگیری: به منظور سنجش

کیفیت تجارب یادگیری دانشجویان از پرسش نامه نیومن (۱۹۹۰) استفاده شد. این پرسش نامه چهار حیطه منابع کتابخانه ای و کامپیوتری (۲ گویه)، محتوا و ارزشمندی دروس (۴ گویه)، انعطاف پذیری یادگیری (۲ گویه) و کیفیت روابط رسمی و غیر رسمی استاد دانشجو (۴ گویه) را پوشش می‌دهد. نمره گذاری هر سؤال از پنج تا یک (بسیار ضعیف ۵ و بسیار خوب ۱) انجام می‌شود؛ بنابراین حداکثر نمره ۶۰ (بیشترین میزان کیفیت تجارب یادگیری)، میانگین نمره ۳۶ و کمترین نمره ۱۲ (کمترین میزان کیفیت تجارب یادگیری) است. نیومن روایی این ابزار را مطلوب و ضریب پایایی هر یک از زیرمقیاس‌ها را به ترتیب ۰/۷۱، ۰/۷۶، ۰/۸۶ و ۰/۹۱ گزارش نمود (نیومن، ۱۹۹۰).

لازم به ذکر است که به منظور اجرای این پژوهش پرسش نامه‌ها به صورت حضوری و در پایان کلاس‌های درس بین دانشجویان توزیع گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS 21 و روش آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون K-S، رگرسیون و همبستگی پیرسون) استفاده گردید.

مطابق جدول ۲؛ با توجه به اینکه سطح معناداری آماره F، کوچکتر از ۰/۰۵ ($Sig = 0/000$)، محاسبه شده،

مطابق جدول ۴؛ مقدار همبستگی برای ابعاد سیالی ($r = 0/168$)، انعطاف‌پذیری ($r = 0/733$)، ابتکار ($r = 0/38$)، بسط ($r = 0/614$)، و سطح معناداری نیز برای همه ابعاد ($Sig < 0/05$) محاسبه شد. با توجه به اینکه سطح معناداری برای آزمون رابطه ابعاد خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی ($Sig < 0/05$) محاسبه شده است، بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که: «ابعاد خلاقیت (سیالی، انعطاف‌پذیری، ابتکار و بسط) با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه مثبت و معناداری دارد».

جدول ۳- نتایج آزمون همبستگی پیرسون در سوال شماره دو

توانایی آینده پژوهی			ابعاد کیفیت تجارب یادگیری
تعداد نمونه (n)	سطح معناداری (sig)	ضریب همبستگی (r)	
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۶۰۱**	منابع کتابخانه ای و کامپیوتری
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۷۲۹**	محتوا و ارزشمندی دروس
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰۲**	انعطاف‌پذیری یادگیری
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۶۵۹**	کیفیت روابط رسمی و غیر رسمی استاد دانشجو

**در سطح ۰/۹۹ معنی دار شد. *در سطح ۰/۹۵ معنی دار شد. NS- همبستگی معنی دار نشد.

جدول ۴- نتایج آزمون همبستگی پیرسون در سوال شماره سه

توانایی آینده پژوهی			ابعاد خلاقیت
تعداد نمونه (n)	سطح معناداری (sig)	ضریب همبستگی (r)	
۳۷۰	۰/۰۰۱	۰/۱۶۸**	سیالی
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۷۳۳**	انعطاف‌پذیری
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۳۸**	ابتکار
۳۷۰	۰/۰۰۰	۰/۶۱۴**	بسط

**در سطح ۰/۹۹ معنی دار شد. *در سطح ۰/۹۵ معنی دار شد. NS- همبستگی معنی دار نشد.

اندازه‌گیری $\alpha = 0/05$ سطح معناداری برای همه متغیرها (کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت) $Sig < 0/05$ محاسبه شده است، بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که: کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه معناداری دارد. همچنین مقدار R^2 نشان می‌دهد که حدود ۶۸ درصد از واریانس نمره توانایی آینده پژوهی توسط کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت تبیین شده است. نتایج آزمون رگرسیون نیز نشان می‌دهد که: کیفیت تجارب یادگیری با ضریب بتا $\beta = 0/725$ بیشترین رابطه را با توانایی آینده پژوهی دانشجویان دارد.

آیا ابعاد کیفیت تجارب یادگیری با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه دارد؟

برای بررسی سوال مورد نظر، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

مطابق جدول ۳؛ مقدار همبستگی برای ابعاد منابع کتابخانه‌ای و کامپیوتری ($r = 0/601$)، محتوا و ارزشمندی دروس ($r = 0/729$)، انعطاف‌پذیری یادگیری ($r = 0/502$)، کیفیت روابط رسمی و غیررسمی استاد دانشجو ($r = 0/659$)، و سطح معناداری نیز برای همه ابعاد ($Sig < 0/05$) محاسبه شد. با توجه به اینکه سطح معناداری برای آزمون رابطه ابعاد کیفیت تجارب یادگیری با رشد توانایی آینده پژوهی ($Sig < 0/05$) محاسبه شده است، بنابراین با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که: «ابعاد کیفیت تجارب یادگیری (منابع کتابخانه‌ای و کامپیوتری، محتوا و ارزشمندی دروس، انعطاف‌پذیری یادگیری و کیفیت روابط رسمی و غیر رسمی استاد دانشجو) با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه مثبت و معناداری دارد».

آیا ابعاد خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان رابطه دارد؟

برای بررسی سوال مورد نظر، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

۴- بحث و نتیجه گیری

همچنین نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد، ابعاد خلاقیت به ترتیب شامل انعطاف پذیری، بسط، ابتکار و سیالی دارای بیشترین شدت رابطه با رشد آینده پژوهی در دانشجویان می‌باشد، این نتیجه به نوعی در راستای نتایج تحقیق آجیریم و همکاران (۲۰۱۶) می‌باشد که نشان بین خلاقیت و متغیر اصلی دیگر تحقیق در دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین با نتایج پژوهش کلاتی سیفری، محمدی و قاسمی (۱۳۹۵) که نشان دادند آینده پژوهی بر ایجاد خلاقیت و نوآوری تاثیر گذار است به نوعی همخوانی دارد. با توجه به نتایج فوق، ضرورت بهبود کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت در دانشجویان و رشد توانایی آینده پژوهی آنان توسط مؤسسات آموزش عالی باید مورد توجه قرار گیرد. در این راستا آموزش گیرندگان بایستی با شیوه‌های یادگیری آشنا گردند، زیرا دانشجویان زمانی بهتر یاد می‌گیرند که شیوه یادگیری خود را درک کنند، از آموزش عالی نیز انتظار می‌رود که ضمن رشد علم و دانش موردنیاز جامعه، نیروهای متخصصی تربیت کند که توانایی برنامه ریزی و پیش بینی آینده را داشته باشند تا بتوانند تهدیدها را به فرصت تبدیل کنند در این راستا بایستی، در محتوای ارایه شده به دانشجو بر اهمیت فهم آینده پژوهی تأکید شود و با برگزاری دوره‌های آینده پژوهی و با آموزش تکنیک‌های یادگیری در قالب برنامه‌ها، حرکت‌ها، تمرین‌ها، مباحث و شبیه‌سازی و امثال آن تمامی حواس دانشجویان را درگیر نمایند. استادان نیز در روابط خود با دانشجو بر این امر تأکید کنند و تکالیف و وظایفی که بتواند درک مفهومی دانشجویان را از آینده پژوهی بیشتر کند، تعیین نمایند؛ درک آنان از آینده بهبود می‌یابد. همچنین با توجه به تاثیر خلاقیت بر رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان، با ایجاد نمودن روحیه پژوهش و ایجاد انگیزه، ابتکار و تشویق دانشجویان به فعالیت‌های غیر کلاسی و طرح موضوعات در افزایش خلاقیت تاثیرگذار باشند و همواره آماده شنیدن ایده‌های نو از طرف دانشجویان و حتی به جستجوی این گونه ایده‌ها باشند و با ایجاد انگیزش بستر را برای به فعل درآوردن ایده‌های نو و خلاقیت فراهم نمایند. همچنین با توجه به اهمیت موضوع آینده

آینده پژوهی در پی آن است تا با بهره‌گیری از تحلیل وضعیت موجود، شناسایی ساز و کارهای تغییر و تعریف سناریوهای مختلف، توسعه و بهبود را در آینده‌های محتمل و ممکن پیش بینی کند. ما می‌خواهیم با استفاده از دانش آینده پژوهی، تصمیمات بهتری را اتخاذ نمود و قادر به اثرگذاری بیشتری بر آینده باشیم، آینده پژوهی در آموزش عالی نیز، به دلیل ارتباط آن با نسل در حال تربیت جامعه و تاثیر کارکرد آن بر کارایی سازمان‌ها در آینده و موفقیت سازمان‌های مختلف کشور در بلند مدت و همچنین مرجعیت آن در تامین نیروی انسانی متعهد و متخصص حایز اهمیت می‌باشد، در این پژوهش به بررسی رابطه کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان پرداختیم و نتایج نشان داد کیفیت تجارب یادگیری و خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان دانشگاه آزاد ساری رابطه مثبت و معناداری دارد و شدت رابطه کیفیت تجارب یادگیری با رشد توانایی آینده پژوهی بیشتر از شدت رابطه خلاقیت با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان می‌باشد. با توجه به نتایج، ابعاد کیفیت تجارب یادگیری نیز رابطه مثبت و معناداری با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان دارد و از میان ابعاد کیفیت تجارب یادگیری با توجه به میزان ضریب همبستگی به ترتیب اولویت، محتوا و ارزشمندی دروس، کیفیت روابط رسمی و غیر رسمی استاد دانشجو، منابع کتابخانه‌ای و کامپیوتری و انعطاف پذیری یادگیری با رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان ارتباط دارد. این نتیجه نشان می‌دهد که محتوا و ارزشمندی دروس نسبت به دیگر ابعاد کیفیت تجارب یادگیری تاثیر بیشتری در رشد توانایی آینده پژوهی در دانشجویان دارد به طوریکه با افزایش و ارتقا ارزش در محتوای درسی دانشجویان بهتر می‌تواند به پیش بینی آینده در حوزه فعالیت خود بپردازند. این نتایج در راستای نتایج تحقیق مرزوقی و همکاران (۱۳۹۴) که نشان دادند بین کیفیت تجارب یادگیری و رشد توانایی آینده پژوهی دانشجویان رابطه وجود دارد، می‌باشد، در تحقیقات خارج از کشور نیز با نتایج تحقیقات ماسینی (۲۰۱۱) همسو می‌باشد.

۵) مرزوقی، رحمت الله، حیدری، الهام، حیدری، معصومه. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با رشد توانایی آینده پژوهی دانشجویان، مجله گام های توسعه در آموزش پزشکی، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۱۳۱-۱۳۸.

۶) نیاز آذری، مرضیه. (۱۳۹۱). تعیین مولفه های آینده پژوهی جهت طراحی مدل در آموزش عالی، فصلنامه پژوهش های مدیریت، سال ۲۳، شماره ۹۷، صص ۵۵-۶۴.

۷) یداللهی، نرگس، نجفی برنا، غلامرضا، مرادی، مینا. (۱۳۹۲). بررسی و تعیین مولفه های آینده پژوهی جهت طراحی مدل در آموزش های مهارتی، پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال، تهران.

8) Aigerim Mynbayeva, Anastasiya Vishnevskaya, Zuhra Sadvakassova, (2016), Experimental Study of Developing Creativity of University Students, Social and Behavioral Sciences, 217, Pp. 407 – 413

9) Cole DA, Peeke L, Dolezal S, Murray N, Canzoniero A. (1999). A longitudinal study of negative affect and self-perceived competence in young adolescents. J Pers Soc Psychol, 77(4): 851-62.

10) Fave A, Bassi M, Massimini F. (2003). Quality of experience and risk perception in high-altitude rock climbing. J Appl Sport Psychol, 15(1):82-98.

11) Freed PE, McLaughlin DE. (2011). Future thinking: Preparing Nurses to Think for Tomorrow. Nurs Educ Perspec, 32(3): 173-8. Rasul S, Bukhsh Q, Akram M. (2010). Opinion of Teachers and Students about Futurology of Higher Education in Pakistan. Int J Cross-Disciplinary Subjects Educ, 1(4): 255-9.

12) Kong CK. (2008). Classroom learning experiences and students' perceptions of quality of school life. Learn Environ Res, 11(2): 111-29.

13) Masini EB. (2011). How to Teach Futures Studies: Some Experiences. J Futures Stud, 15(4): 111-20.

14) Neumann Y. (1990). Quality of learning experience and students college outcomes. Int J Educ Manag, 7(1): 1-16.

15) Ruth Ji, Robin K and Frank T. (2017). Predicting the future of additive manufacturing: A Delphi study on economic and societal implications of 3D printing for

پژوهی در دانشگاه، به مدیران پیشنهاد می گردد، به برآورد و تعیین نیازمندی های جدید آموزشی متناسب با آینده بپردازند. ایجاد مهارت سازگاری با تغییر را در دانشجویان تقویت نمایند، برای ایجاد چنین مهارتی بایستی در کلاس های درس پیش فرض هایی در مورد موضوعات مختلف آینده، از جمله مشاغل و حرفه های مورد نیاز، الگوهای کاری آینده، اشکال جدید روابط خانوادگی و اجتماعی، مسایل اخلاقی و غیره را در اختیار دانشجویان قرار دهند تا جهت تطبیق با تغییرات در آینده آمادگی بیشتری ایجاد شود. دانشجویان را بایستی جهت بهره برداری از فرصت ها و زمینه های نوظهور در سطح آموزشی آماده نمود و دستیابی به این مهم با راهکارهایی از جمله پرورش خلاقیت و تفکر انتقادی در دانشجویان بویژه استفاده از روش مباحثه گروهی و مناظره در کلاس و کاربرد وسیع فن آوری اطلاعات و ارتباطات میسر می گردد.

فهرست منابع

۱) پارسا، عبد الله، کشاورزی، فهیمه، دهقان، نجمه. (۱۳۹۰). سنجش میزان اثربخشی آموزش عالی بر توانمندی های آینده شناسی و موقعیت تحصیلی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه شهید چمران)، اولین همایش بین المللی مدیریت آینده نگری، کارآفرینی و صنعت در آموزش عالی، کردستان.

۲) کنار کوهی، هوشنگ. (۱۳۹۴). آینده شناسی مدیران و رابطه آن با پیشرفت عملکرد سازمان در شهرداری شهرستان دیلم در سال ۱۳۹۲، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴۰، صص ۳۵۳-۳۶۴.

۳) کلاتی سیفیری، محمدی و قاسمی. (۱۳۹۵). تدوین مدل تاثیر توانمندی های آینده پژوهی در رابطه مهارت های فردی مدیریت زمان و ایجاد خلاقیت و نوآوری در سازمان در اصحاب رسانه شبکه رادیو ورزش ایران، فصلنامه آینده پژوهی مدیریت، سال ۲۷، شماره ۱۰۷، صص ۷۵-۸۷.

۴) کینگ و اندرسون (۱۳۸۶)، نوآوری و تغییر در سازمان ها، (نصف بیگی، مترجم)، تهران: انتشارات ترمه.

- 2030, Technological Forecasting and Social Change, 117, 84-97.
- 16) Sardar Z. (2010). The Namesake: Futures; futures studies; futurology; futuristic; foresight—What's in a name? *Futures*, 42(3): 177-84.
- 17) Sarah A & Keri F. (2017). Introduction to 'Learning the Future Otherwise: Emerging Approaches to Critical Anticipation in Education, *Futures*, Available online 4 October 2017, In Press.
- 18) Shu-Ying Lina, Chak-Keung Simon Wong. (2014). The creativity level of Taiwan hospitality undergraduate students, *Social and Behavioral Sciences*, 144, Pp. 54 – 59
- 19) Tolon K. (2011). (dissertation). The American futures studies movement (1965-1975); its roots, motivations, and influences. Ames: Iowa State University.
- 20) Torrance.E.P.(1990). Creativity. What Research Says To The Teacher. Series no 28. National education association. Washington DC.

یادداشت‌ها

-
- ¹ Ruth, Robin & Frank
² Rasul et al
³ Flechteim
⁴ Sardar
⁵ Tolon
⁶ Freed and Mclaughlin
⁷ Neuman
⁸ Sarah & Keri
⁹ Masini
¹⁰ Kong
¹¹ Fave et al
¹² Cole et al
¹³ Aigerim et al
¹⁴ Shu And Chak

Examining the relationship between the quality of learning experiences and creativity with the development of student future study ability

Marzieh Niaazari

Department of educational management, Ghaemshahr Branch, Islamic Azad University, Ghaemshahr, Iran.
Niazmarzieh@gmail.com

Abstract

Background: One of the duties of universities was to empower students in a variety of fields, including understanding and research about the future which could be influenced by the quality of their learning experiences and creativity.

Aim: The purpose of this study was to investigate the relationship between the quality of learning experiences and creativity with the growth of future- study ability among students in Islamic Azad University in Sari.

Methods: The research method was correlation. 370 persons were selected as a sample from 10527 students in the academic year of 2016-2017 according to Chocran formula. The sampling was done randomly. Data was collected by standard the quality of Newman's learning experiences (1990), Torrance's creativity (1990), and the prospect of future study by Parsa et al. (2011) questionnaires that their validity were confirmed by related experts. To assess the reliability of the questionnaires, Cronbach's alpha was calculated. Data were analyzed using K-S, Pearson and Regression tests.

Finding: The results showed that 68% of the variance in the ability of futures study was explained by the quality of learning and creativity experiences. And the quality of learning experiences with the beta coefficient of $\beta = 725/0$ has the greatest relationship with development of student future study ability. Correlation between the dimensions of library and computer resources ($r = 0.601$), content and value of the courses ($r = 0.729$), learning flexibility ($r = 0.502$), the quality of formal and informal relations between the student's professor ($R = 0.659$) was confirmed with development of student future study ability with $\text{Sig} < 0.5$. Fluid ($r = .168$), flexibility ($r = 0.733$), initiative ($r = 0.38$), expansion ($r = 0.614$), with development of student future study ability with $\text{Sig} < 0.5$ Confirmed.

Conclusion: Learning experiences and their dimensions include library and computer resources, the content and value of the courses, the learning flexibility and the quality of the formal and informal relationships of the student's professor, as well as creativity and its dimensions including fluidity, flexibility, initiative and expansion had meaningful and positive relationship with development of student futures study ability.

Keywords: Quality of learning experiences, creativity, future study, students